

בבא קמא ק"ב

תנאים נחלקו אם סתם עצים
עומדים להסקה

אמר רב כהנא, נחלקו התנאים אם סתם עצים
עומדים להסקה. יש תנא שאומר שסתם עצים
עומדים להסקה ואפילו עצים הנועדים לתאורה הנקראים 'עצים דמשחן', ולא
חלה עליהם שביעית. ויש תנא שאומר שעצים דמשחן אינם עומדים להסקה
וחלה עליהם שביעית. ששנינו בברייתא, אסור לשרות פשתן ביין של שביעית
ואסור לכבס בו מפני שהוא סחורה בפירות שביעית. ורבי יוסי אומר, גותנין
פירות שביעית לתוך המשרה ולתוך הכבוסה. חכמים לומדים שאסור לשרות
ולכבס בפירות שביעית מהכתוב: "וְהִיְתָה שִׁבַּת הָאָרֶץ לְכֶם לְאֲכֹלָהּ", לאכלה ולא
למשרה, לאכלה ולא לכבוסה.

ר"י דורש "לכם" לכל צרכים חכמים "לכם" רבי יוסי לומד שמכבסים ושורים בפירות
הדומה ל"לאכלה" שהנאתה וביעורה שוין
שביעית מהכתוב "לכם" לכם לכל
צורכיכם. ואפילו שגם לחכמים כתוב "לכם", חכמים לומדים מ"לכם לְאֲכֹלָהּ"
לכם בדומה לאוכלה. שמותר להשתמש בפירות שביעית בדומה לאכילה שהנאתה
וביעורה שוים. יש להנות בפירות שביעית קודם זמן הביעור, רק בהנאה שנהנים
מהם בשעה שהם כלים מן העולם. יצאו משרה וכביסה שנהנים מהם אחרי
שנתבערו מן העולם. כיון שבשעה שמטילים פשתן או בגד ליין היין מתקלקל
מיד, ונהנים ממנו רק לאחר אחרי שהם שרויים מספר ימים.

לחכ' סתם פירות לאכילה סתם עצים להסקה וחכמים סוברים, שסתם פירות שביעית
לר"י לא אומרים סתם פירות לאכילה
הם לאכילה, וחלה עליהם קדושת
שביעית שחלה בכל דבר שהנאתו וביעורו שוים. ואפילו ליקטם למשרה וכביסה
מחשבתו אינה מועילה להפקיע את איסורם. ואינם כעלי קנים שליקטם לעצים
שהותרו, מפני שסתם עומדים גם לאכילה וגם לעצים. ולכן אסורים למשרה
ולכביסה שהנאתם אינה בשעת ביעורם ואינה דומה לאכילה. וכן ב'עצים דמשחן'
שסתמם להסקה, לא תועיל מחשבתו להשתמש בהם כמו בנר, ולא תחול עליהם
קדושת שביעית. ורבי יוסי סובר, שלא אומרים שסתם פירות הם לאכילה ותועיל
בהם מחשבתו כשליקטם למשרה ולא תחול עליהם קדושת שביעית¹⁴². ורבי יוסי

142 ע"פ פירוש רש"י. רש"י בסוכה המובא בתוס' מפרש שמחלוקת התנאים היא האם בעצים יש קדושת שביעית
או לא. לחכמים אין בהם קדושת שביעית משום שהנאתם אחרי ביעורם. לר' יוסי שאינו דורש את הדרשה של
הנאתו וביעורו שוים לענין דין קדושת שביעית, אינו דורש את הדרשה גם לענין שאם אין הנאתם וביעורם שוים
לא תחול קדושת שביעית. התוס' שואל איך בא"י יותרו עצים בהסקה הרי יש בהם קדושת שביעית ונאסרו אחרי
הביעור. וי"ל שבטלו בשאר העצים. ועי"ל שהמחלוקת היא בעצים שהנאתם וביעורם שוים כמו לולב שמכבדים
בו את הבית. לחכמים אסור להסיק בו ולר' יוסי מותר. אבל בשאר עצים אין קדושת שביעית לכו"ע. אבל קשה
שהרי כמו שר' יוסי דורש לכם לכל צרכיכם ולא צריכים שיהיה דומה לאכילה. כך גם נאמר שנלמד מכאן שתחול
קדושת שביעית על כל דבר שהוא לכם. תוס'.

לומד מ"לְאָכְלָהּ" ולא למלוגמא. שאין משתמשים בפירות שביעית לרפואה. ומ"לְכֶם" לומדים שמשתמשים בהם למשרה ולכביסה. מפני שמרבים את הכביסה שהיא שוה בכל אדם, וממעטים את המלוגמא שאינה שווה בכל אדם אלא רק בחולים.

לאכלה ולא למלוגמא לאכלה ולא לזילוף
לאכלה ולא לעשות ממנה אפיקטוזין
ואומרת הגמרא, מצינו ברייתא כרבי יוסי
ששנינו, לאכלה ולא למלוגמא, שרק

חולים צריכים אותה, לאכלה ולא לזילוף, רק אנשים מפונקים ומעודנים זקוקים לזלף יין בבית, לאכלה ולא לעשות ממנה אפיקטוזין, כדי לגרום להקאה. ואינה כחכמים שלשיטתם אסור לעשות בפירות שביעית גם משרה וכביסה.

ר"ה אמר הלכה כר"י בן קרח
והלכה כר' יהודה
למדנו במשנה, שצבע ששינה בצבע, סובר רבי
יהודה שמשלם לו את הפחות מן השנים, השבח או

ההוצאה. רבי יוסף ישב אחרי רבי אבא לפני רב הונא, וישב רב הונא ואמר הלכה כרבי יהושע בן קרחה, והלכה כרבי יהודה במשנתנו. ורב יוסף החזיר את פניו ואמר, שמובן מה שרב הונא אמר הלכה כרבי יהושע בן קרחה למרות שהוא יחיד ובדרך כלל אומרים 'יחיד ורבים הלכה כרבים'. והדברים נאמרו על מה ששנינו בברייתא, רבי יהושע בן קרחה אומר אין נפרעין מהן, מעובדי כוכבים לפני אידיהן, מלוה בשטר, אבל נפרעין מהם מלוה על פה מפני שהוא כמציל מידם.

המשנה כל המשנה ידו על התחתונה וכל
החזר בו ידו על התחתונה
המשנה כל המשנה ידו על התחתונה וכל
החזר בו ידו על התחתונה

אבל קשה מדוע צריך לומר הלכה כרבי יהודה? הרי היא מחלוקת ואחר כך סתם והלכה כסתם. במשנה לעיל יש מחלוקת בדבר זה. לצבוע לו אדום וצבעו שחור שחור וצבעו אדום רבי מאיר אומר נותן לו דמי צמרו. רבי יהודה אומר אם השבח יתר על היציאה נותן לו את היציאה, ואם היציאה יתירה על השבח נותן לו את השבח. ושנינו בסתם משנה במסכת בבא מציעא, כל המשנה ידו על התחתונה וכל החזר בו ידו על התחתונה.

מבאר הגמרא, שהטעם שרב הונא אמר הלכה כרבי יהודה כדי שלא נאמר 'אין סדר למשנה', וכל 'סתם ואחר כך מחלוקת' הוא 'מחלוקת ואחר כך סתם'. ורב יוסף סובר שלא אומרים 'אין סדר למשנה' שאם כן נאמר כך בכל 'מחלוקת ואחר כך סתם'. ורב הונא סובר שלא אומרים 'אין סדר למשנה' באותה המסכת אבל בשתי מסכתות אומרים 'אין סדר למשנה'. ורב יוסף סובר שכל נזיקין היא מסכת אחת. או שנאמר שכאן אומרים הלכה כסתם משנה. מפני ששנינו את המשנה הזאת עם הלכות פסוקות, שהרי ההלכה כל המשנה ידו על התחתונה אינה שייכת לשם, אלא שהתנא שנה אותה שם משום שהתנא פסק אותה להלכה עם ההלכה של כל

החוזר בה ידו על התחתונה, שאף תנא לא נחלק עליה¹⁴³.

ליקח חטים ולקח שעורים פחתו לו והותירו לו ובברייתא אחרת שנינו הותירו לאמצע חטים ולקח לו שעורים, שעורים ולקח לו

חטים, אם פחתו פחתו לו ואם הותירו הותירו לו. ובברייתא אחרת שנינו, אם פחתו פחתו לו ואם הותירו הותירו לאמצע. ואמר רבי יוחנן, שהברייתא שאומרת שאם הותירו הותירו לו, היא דברי רבי מאיר שאומר ששינוי קונה. והברייתא שאומרת שאם הותירו הותירו לאמצע, היא דברי רבי יהודה שאומר ששינוי אינו קונה¹⁴⁵. ואם פחתו פחתו לשליח, מפני שהמשלח יאמר לו 'לתיקוני שדרתיך ולא לעוותי'¹⁴⁶.

ר' אלעזר אמר שתיהן כ"מ כאן לאכילה כאן לסחורה

הקשה רבי אלעזר, מנין שלרבי מאיר נאמר כאן שאם הותירו הותירו לו. אולי רבי מאיר אומר ששינוי קונה רק בדבר שראוי לגופו, צמר ללבוש וספסל לשבת עליו, שבעל הבית רצה רק את מה שאמר לו, וכשהוא קנה דבר אחר הוא שינה מדעת בעל הבית. אבל בדבר של סחורה, המשלח רוצה שיקנה כל דבר שאפשר להרויח ממנו, ואם הותירו מה שהמשלח קנה דבר אחר אינו שינוי. ורבי מאיר יודה שיש למשלח חלק ברווחים? אלא אמר רבי אלעזר, שתי הברייתות הם כרבי מאיר. הברייתא הראשונה מדברת כששלחו לקנות חטים לאכילה והשליח קנה שעורים. והברייתא השנייה מדברת כששלחו לקנות חטים לסחורה, והשליח קנה שעורים.

מחכו במערבא מי הודיעו להעל חטים שיקנה חטים לבעל המעות

כששמעו בארץ ישראל את התירוץ של רבי יוחנן צחקו ושאלו, כיצד רבי יהודה סובר שאם הותירו המעות לאמצע, כיון ששינוי אינו קונה ואינו עושה את השליחות של בעל הבית, מי הודיע למוכר שהחטים הם לצורך בעל המעות, כדי שיקנה לו את החטים? לפי רבי אלעזר שאמר שלרבי מאיר כאשר בעל הבית אמר לשליח שיקנה שעורים למסחר, והשליח קנה חטים, הוא לא משנה מדעת בעל הבית, שנוח לו בכל דבר שיכול להרויח. מובן שהוא קנה את השעורים בשליחותו ושניהם יתחלקו ברוח. אבל לרבי יוחנן שאמר שהוא משנה מדעת בעל הבית ואינה שליחות, אבל השינוי אינו קונה לו את החטים. קשה ממי השליח קנה את החטים, הרי בעל המעות לא

143 התוס' הקשו הרי הגמרא העמידה את ההלכה של כל החוזר בו כרבי דוסא וחכמים חולקים, ורב לא סובר כרבי דוסא בדין זה. וי"ל שכאן סוברים כאיבעית אימא שאמר כל החוזר בו לרבות הרי שמכר שדה וכו' שרב סובר כרבי דוסא. וי"מ שמהלשון כל המשנה וכל החוזר בו משמע שהתנא בא לפסוק הלכה. תוס'.

144 התוס' כתבו שנראה שמדובר שנתן למחצית שכר. ומכאן ראייה שאם נתן למחצית שכר ואמר ע"מ שלא תלוה אלא על משכון של זהב ותשמרם בקרקע ואם תשנה יהיו ברשותך אינה רבית. כיון שאם לא היה משנה היה השכר וההפסד לאמצע. תוס'.

145 ואם הותירו הותירו לאמצע מפני שכך נתן לו למחצית שכר. תוס'.

146 רש"י, והתוס' כתבו מפני שיאמר לו לא היה לך לשנות מדעתי ופשעת בו. תוס'.

קנה אותם מהמוכר מעולם¹⁴⁷.

ר' אבהו אמר בחטים וחטים הוא עושה את שליחותו

הקשה רב שמואל בר ססרטי אם כך אפילו כששלחו לקנות חטים וקנה חטים מי הודיעו? ואמר רבי

אבהו שכשאמר לו לקנות חטים והשליח קנה חטים הוא עושה את שליחותו של בעל הבית, והשליח הוא כבעל הבית וקנה עבורו את החטים. כן שנינו במשנה במסכת ערכין¹⁴⁸, אחד המקדיש נכסיו, ואחד המעריך את עצמו אין לו לא בכסותו, ולא בשמנו, ולא בכסות בניו, ולא בצבע שצבע לשמן, ולא בסנדלים חדשים שלקח לשמן. הגזבר אינו יכול למשכנם, מפני שהמקדיש הקנה את הבגדים לאשתו ובניו. ומדוע לא נאמר כאן, מי הודיעו לצבע שיקנה צבעו לאשה¹⁴⁹? אלא משום שאומרים שהבעל עושה את שליחותם ויד הבעל כיד אשתו. וכן נאמר בשליח שנשלח לקנות חטים וקנה חטים שהשליח שלא שינה מדברי בעל הבית קנה את החטים בשליחותו.

המקדיש דעתו על תפיליו ואין דעתו על כסות אשתו ובניו משום איבה

ואמר רבי אבא, כל המקדיש אין דעתו על כסות אשתו ובניו. ואין דעתו להקדיש את המעות שנתן לצבע, מפני שלא יתבע אותם מן הצבע¹⁵⁰. והקשה רבי זירא האם דעתו של אדם על תפיליו?! והרי שנינו, המקדיש נכסיו, שמים לו את תפיליו ולוה את המעות וישלם להקדש? אמר אביי, אכן דעתו של אדם להקדיש את תפיליו, משום שהוא סבור שגם כאשר הוא נותן אותם להקדש הוא מקיים מצוה. אבל אין דעתו של אדם על כסות אשתו ובניו, משום איבה.

הקשה רבי אושעיא, הלא שנו כאן חייבי ערכין, המעריך את עצמו. והרי שנינו במשנה, חייבי ערכין ממשכנין אותם. ואין הדבר תלוי בדעתו, האם דעתו של אדם על עצמו למשכנו? אלא אמר רבי אבא כל המקדיש נכסיו נעשה כמי שהקנה לאשתו ובניו מתחילה את כסותם.

147 רש"י. התוס' כתבושאם נאמר שמתעם זה המשלח אינו קונה אבל השליח קונה אפשר להקשות לר' אלעזר מדוע הוא לא העמיד את שתי הבריות כר' יהודה, כאן לאכילה כאן לסחורה. אלא שהקושיה על רבי יוחנן הנה קושיה חזקה יותר. אבל אם נאמר שגם השליח לא קנה כיון שלא התכוון לקנות לעצמו והמקח חוזר אין קושיה לר"א, שהרי א"א להעמיד את שתייהן כר' יהודה שסובר ששינוי אינו קונה, ומדוע אם פחתו פחתו לו. תוס'.

148 התוס' הקשו מדוע צריך להביא ראיה מהמשנה הזאת? הרי יכולים להביא ראיה מהברייתא עצמה שאומרת את הדין רק כששלחו לקנות חטים וקנה שעורים? וי"ל שבברייתא אפשר לומר שהודיעו שקונה את החטים לבעל המעות ולא לעצמו והגמרא שאלה בחטים וחטים מי הודיעו מפני שמתמא מדובר בכל ענין. ומתרת הגמרא שכיון שהשליח עושה את שליחותו ידו כיד בעל המעות. וכאן מסתמא לא הודיע לצבע שהוא קונה עבור אשתו ובניו. מדוע שהבעל יודיע לצבע, הרי הוא רוצה לתתם לאחר כך ולא העלה בדעתו מן הקדש. תוס'.

149 התוס' הקשו הרי אם אין שבח סממנים בצמר מה החשש אם הצבע אינו מקנה לאשה את הצבע? וי"ל שכיון שהצבע אינו מקנה לאשה את הצבע והוא יכול לתבוע את השבח מהאשה מפני שהיא נהנית ממעשה ידיו. המעות שקיבל מהבעל הם הקדש ולא שכירות, כיון שהאשה היא החייבת בשכירות. ולפי מה שהתוס' פירשו לעיל שכיון שלא הודיע לבעל החטים שקונה בשביל בעל המעות המקח חוזר, הקשו כאן שהמעות שהצבע קיבל שחוזרים לבעל יהיו הקדש. והצבע יתבע את השכירות מהאשה. תוס'.

150 היה אפשר להקשות שתירוץ זה טוב בהקדש שאין דעתו להקדישו, אבל בערכין כשהעריך את עצמו לא מועיל מהשאין דעתו עליהם. אלא שבלאו הכי הגמרא הקשתה. תוס'.

הלוקח שדה בשם חברו אין כופין אותו
למכור אמר לו על מנת כופין אותו

תנו רבנן, הלוקח שדה בשם חברו אין כופין
אותו למכור, ואם אמר לו 'על מנת' כופין

אותו למכור. ומבררת הגמרא מה כוונת הברייתא.
לומר, שהלוקח שדה מחברו ואמר למוכר שהוא קונה אותה לצורך ריש גלותא,
כדי להטיל אימה שלא יצאו עליה עסיקים, והמוכר כתב שטר בשם ריש גלותא.
אם רצה ריש גלותא שהמקח יישאר אצלו, אין כופים את ריש גלותא לכתוב לו
שטר מכירה על השדה. ואם אמר למוכר שהוא קונה 'על מנת שריש גלותא יכתוב
לו שטר בשמו', כופים אותו לכתוב לו.

כשהודיע לבעל השדה והוא הודיע שואלת הגמרא. על מה ששנינו אין כופין אותו
לעדים

ריש גלותא למכור, ומכאן שהיא קנויה לו. האם
הברייתא חולקת על בני ארץ ישראל שאמרו מי הודיע לבעל החטים שיקנה חטים
לבעל הבית. ומי הודיע למוכר שבאמת הוא קונה את השדה עבור עצמו ולא לריש
גלותא? עונה הגמרא, מדובר כשהודיע לבעל השדה, ובעל השדה הודיע לעדים
שהוא קונה את השדה עבור עצמו¹⁵¹. שואלת הגמרא מהסיפא, אם אמר 'על מנת'
כופין אותו ריש גלותא למכור. מדוע לא יאמר ריש גלותא, איני רוצה לא את
כבודכם ולא את הזלזול שלכם, שאתם עושים אותי למוכר שדות.

הלוקח שדה בשם חברו ריש גלותא אין כופין
את המוכר למכור פ"א אמר ע"מ כופים

שדה מחברו וכתב בשטר שכאילו קנאו
לשם חברו ריש גלותא כדי שלא יצאו עליו עוררים, אין כופין את המוכר לחזור
ולכתוב לו שטר מכירה אחר שיהא בידו להוכחה שבאמת קנאו לעצמו. מפני שהוא
היה צריך להתנות ולהודיעו שיכתוב לו שטר נוסף, כדי שיורשי ריש גלותא לא
יתבעו ממנו את השדה. ואם אמר לו על מנת, כופים את המוכר לכתוב שטר נוסף.

151 והעדים אינם רוצים לכתוב לו שטר אחר. תוס'.

